

2022ko JARDUERA-MEMORIA

Sancho el Sabio

FUNDACIÓN *Vital* FUNDAZIOA

Sancho el Sabio Vital Fundazioak normaltasuna berreskuratu du 2022an, osasun-larrialdiko aurreko urteen ondoren.

Ustekabeko egoera guztietan bezala, ondorio negatiboez gain, bada bestelakorik ere. Kasu honetan, normaltasunak erabiltzaileei arreta hobea ematea ere ekarri du, dokumentu-funtsak kontsultatzeko prozesua errazteko alde aurreko hitzorduren sistema bat ezarri baita. Barne-jarduerari dagokionez, lanpostu guztietan telelana egiteko aukera ezarri da, eta horrek lana eta gainerako bizitza bateragarriago egitea ekarri dien langile guztiei.

2022an nabarmendu beharreko gertaeren artean, Andoni Urrestarazu 'Umandi'ren Artxiboaren gordailua azpimarratu behar da, Araiako Aitzbarren Elkartek

egina. Sozietate horrek Asparrenako Udalean gordeta zuen dokumentu-funtsa da.

Gogora dezagun bilduma dokumentalaren jardura eta liburu arte-material gisa erabiltzea lotu nahi dituen Xabier Egañaren 'Liburuak eta beste aitzakia batzuk' erakusketa ere.

Rafael Resines gure lankidearen 'Pegados a la fiesta' liburuaren edizioa ere aipatu behar da, Fundazioaren eranskailu-funtsa erabili baitu Vitoria-Gasteizko jaietan zehar ibilbide original bat egiteko.

Dokumentazio emaileen artean, ezinbestekoa da Luis Angel Gaintza duela hogeita hamar urte baino gehiagotik egiten ari den lan ordezkazina eskertzea. Dokumentazio iragankorraren funtsezko hornitzailea

da-eta: kartelak, liburuxkak, programak, eranskailuak... eta lortzeko zailak diren argitalpenak, jatorria nahiz helburua mugatuak dituztelako.

Azkenik, 2022an egindako eguzki-plaken instalazioaren emaitza positiboa baloratu behar da. Hobekuntza nabarmena da energia-kontsumoan, eta agerian uzten du Sancho el Sabio Vital Fundazioak Garapen Jasangarrirako Helburuekin (GJH) duen konpromisoa.

Aurreko urteetan bezala, bidezkoa da Sancho el Sabio Vital Fundazioko, Vital Fundazioetako Zuzendaritza Nagusiko, Batzorde Betearazleko eta Patronatuko langile guztien konpromisoa aitortzea. Normaltasuna berreskuratzea ezinezkoa izango litzateke haien parte-hartzerik gabe.

Eta oroimenean geratuko diren oroitzapenen artean, tamalez, Alfonso Otazu euskal kulturaren eta familia-artxiboen ikertzaile eta aktibistaren heriotza dugu, 2022ko amaieran hil baitzen. Fundazioan hainbat urtez aritu zen eta makina bat kontsulta egin zituen, eta funts dokumental pertsonal interesgarria utzi du bertan.

Goian bego.

Jon Urresti García

Vital Fundazioetako presidentea

Bere egoitzaren estalkian panel fotovoltaikoak instalatuta, Sancho el Sabio Vital Fundazioak 7. GJH gehitu dio BIKOk (guztion onerako kooperatiba) egindako analisi-prozesu baten ondoren bildutako eguneroko lanari eragiten dion helburu multzoari.

Euskal Kultura bildu, kontserbatu eta zabaldu

Sancho el Sabio Vital Fundazioa erreferentziazko zentroa da euskal kultura inprimatu historikoan eta egungo hedapen digitalean interesa duten ikertzaileentzat. Etengabeko jardunean hirurogei urte luze eramateak bere izen ona eta garrantzia bermatzen ditu. Bere ibilbidea Sancho el Sabio Erakunde izenpean hasi zen 1955ean, eta 1964tik aurrera bihurtu zen Ikerketa eta Ikasketa Zentro. 1989an fundazio izateko izaera juridiko propioa eskuratu zuen. Bere kokapen fisikoa asko aldatu da urteetan zehar, 2009ko udaberrian bere egoitza berria Betoñuko Atearen 23an ezarri zen arte.

Sortu zenetik, Sancho el Sabio Vital Fundazioak helburu berberak ditu: **Euskal Kulturari buruzko dokumentazioa bildu, ordenatu, kontserbatu eta zabaltzea.**

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren dokumentu-bilduma osatzen duten fondoez askotariko tipologia dute: inprimakiak, eskuizkribuak, material grafikoa, mapak, argazkia, etab., eta euskarri informatiko eta digitaleko dokumentuak, informazioaren teknologiararen bilakaeraren ondoriozkoak. Tipologia horren ondorioz, deskribapen- eta katalogazio-lan teknikoak egiten dira hiru arlotan: liburutegia, artxiboa eta fototeka, fondo bakoitzean espezializatutako langileek dihardute lanean.

Fondoez hartzen duten eremu geografikoan Euskal Autonomia Erkidegoko (Euskadi), Nafarroako Foru Erkidegoko eta Pirinio Atlantikoetako Departamentuaren barruko Ipar Euskal Herriko lurraldeak sartzen dira, eta, arrazoi historikoengatik, hegoaldean Ebro ibaiaren eta iparraldean Garona ibaiaren artean dauden eremu mugakideetara zabaltzen da.

Sancho el Sabio Vital Fundazioak gordeta duen dokumentazio guztia erabiltzeko aukera zabalik dago eta herritar guztiek eskura dezakete. Aurrez aurre egin daiteke, euskarri digitalean, baita Interneteko saretik zuzenean sartuta: www.sanchoelsabio.eus.

Sancho el Sabio zenbakitan

Urtez urte bilduma handitu egiten da euskal argitalpenen edo euskal gaien ekoizpenari esker, euskal kulturaren bilakaeran interesa duen ikertzaile edo erabiltzailearen zerbitzura dagoen fondo errepikaezina osatuz.

2022an **3.506 titulu berri** eskuratu dira **fondoetan**; horietatik 3.285 monografiak edo liburuak dira, eta 221 aldizkako argitalpen berriak.

Kontsulta-sisteman integratu dira (ez dira erosi) DIALNETen deskribatu eta digitalizatutako aldizkarien 2.650 artikulua, dagozkien estekekin eta beste biltegi batzuetan digitalizatutako 3.333 lan, doktore-tesietarako estekak, monografiak eta gaiarengatik interesgarriak diren artikulua dituztenak..

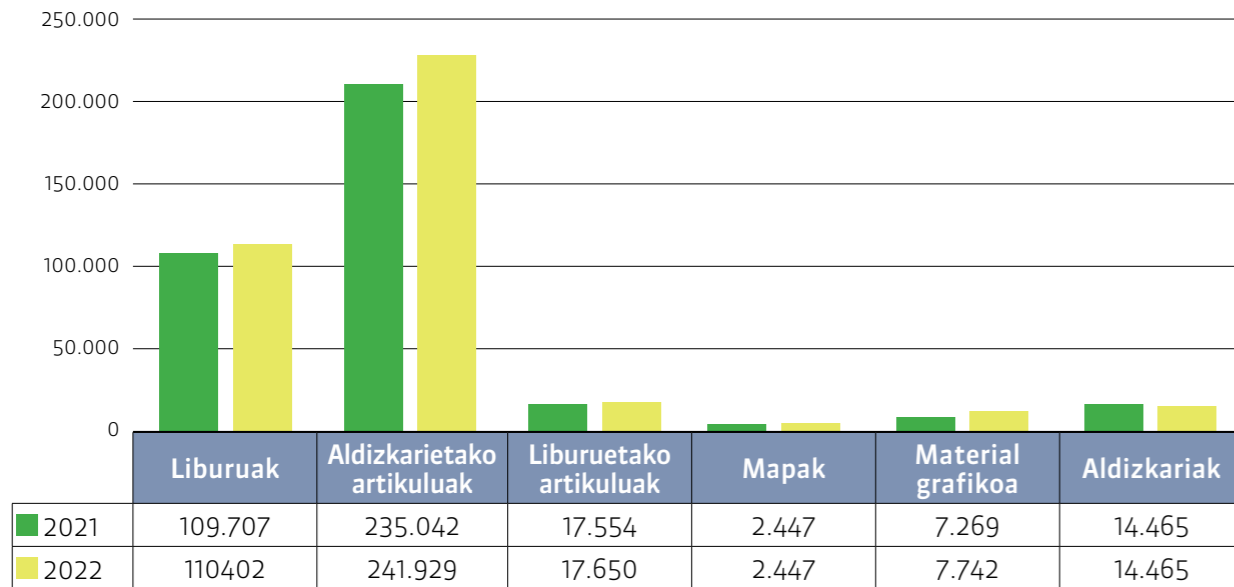

SANCHO EL SABIO VITAL FUNDAZIOA 2022

TITULU BERRIEN SARRERA	3.506
MONOGRAFIAK EDO LIBURUAK	3.285
ARGITALPEN SAILKATUAK	221
DATU-BASE BIBLIOGRAFIKOA 12/31N	396.635
LIBURUAK	110.402
ALDIZKARIETAKO ARTIKULUAK	241.929
LIBURUETAKO ARTIKULUAK	17.650
MAPAK	2.447
MATERIAL GRAFIKOA	9.742
ALDIZKARIAK	14.465
DATU-BASE DIGITALA 12/31N	13.644.704
ONDARE BIBLIOGRAFIKOA	1.940.328
FAMILIA-ARTXIBOAK	927.231
ALDIZKARIEN AURKIBIDEAK	110.167
EGUNKARIAK	9.596.926
EUSKO LEGEBILTZARRA	300.000
SAILKATUAK EZ EUSKALDUNAK (SNV)	255.719
EUSKAL ALDIZKARIAK	694.305
FOTOTEKA	36.730
ARTXIBOAK – OROTARAKO ERREFERENTZIAK 12/31N	69.111
ARTXIBOAK, ERREGISTRO BERRIAK	7.508
DIGITALIZAZIOA –2022KO IGOERA	330.668
a) PRENTSA	0
b) ALDIZKARI AURKIBIDEAK	6.540
c) ALDIZKARI ARTIKULUAK	0
d) EUSKAL ALDIZKARIAK	43.010
e) FAMILIA-ARTXIBOAK	4.560
f) FOTOTEKA	27.638
g) ONDARE BIBLIOGRAFIKOA	594.398
WEB ESTATISTIKAK	160.500
SANCHO EL SABIO WEB KATALOGOA	104.140
ARTXIBOEN KATALOGOA	8.903
POSTA, TF, FAX	50.340
WEB-ORRIA	254.200
EMD	16.315
OJS (Sancho el Sabio aldizkaria)	6
IKASLEAK PRAKTIKATAN	5
EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEA	1
MADRILEKO CARLOS III UNIBERTSITATEA	

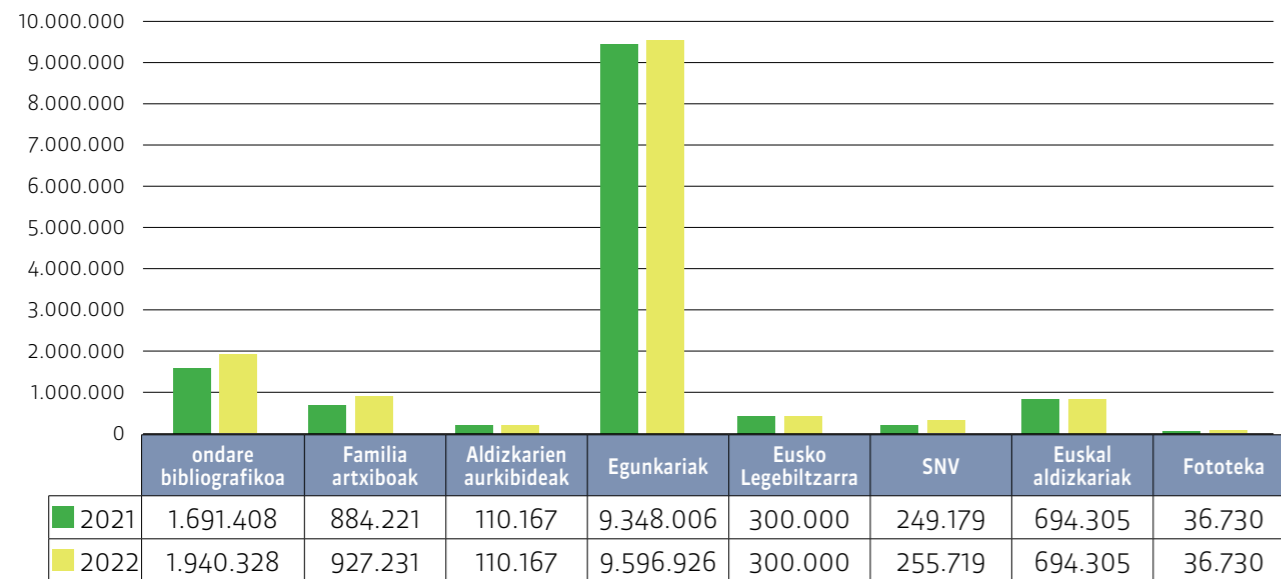
Bibliografiako datu-basea liburuz, aldizkariz, artikuluz-bai liburuetakoak, bai aldizkarietakoak-, mapaz eta material grafikoz elikatzen da. 2022an 396.635 erreseinatara iritsi da, 2021ean baino % 2,62 gehiago.

Datu-base bibliografikoa

Bestalde, **datu-base digitalak** online kontsulta daitezkeen **13.644.704 orrialde** ditu dagoeneko, hau da, **iaz baino % 2,48 gehiago**. Datu-base honek askotariko informazioak eskaintzen ditu, hala nola ondare bibliografikoa, familia-artxiboak, aldizkarien aurkibideak, egunkariak, Eusko Legebiltzarraren jarduerari buruzko informazioa, euskal gaien artikuluren bat (SNV) duten argitalpen sailkatuak, euskal aldizkariak edo fototeka. Gainera, **5.604.809 orrialde** ikusi dira gure biltegi digitaletan.

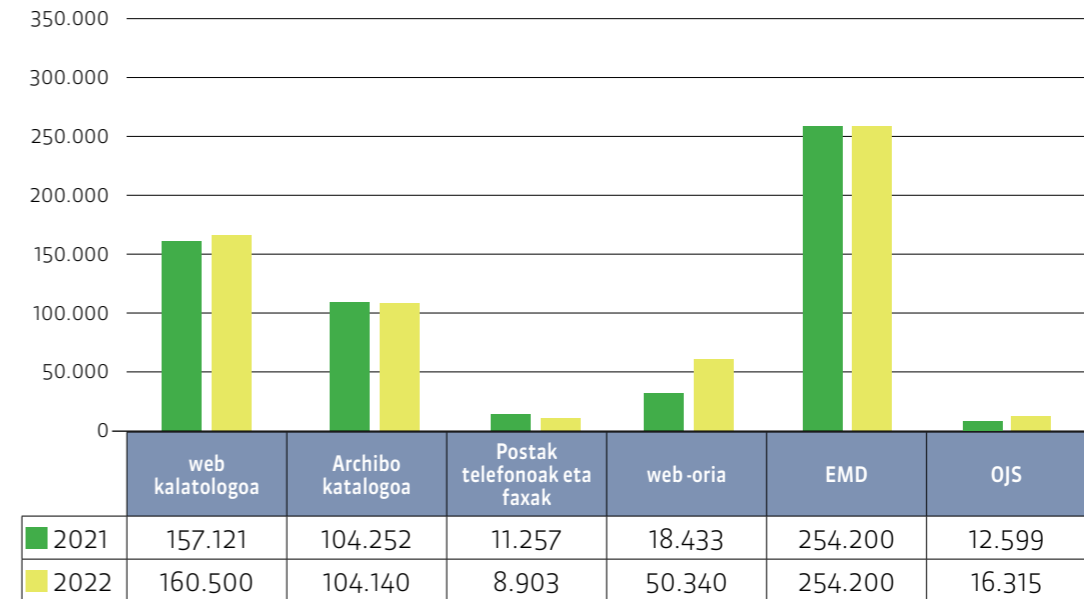
Datu-base digitala

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren **webgunea** funtsezko tresna bihurtu da euskal kulturaren edozein alderditako ikertzaileek, jakin-mina dutenek, bisitariak edo interesatuek gero eta fondo digital zabalagoak eskuratzeko. **Jatorri, tipologia eta tratamendu desberdineko fondoak bilaketa konbinatu bakar batean erlazionatzea lortzen du.** Software berri bati esker, bilaketa hori sarbide libreko dokumentu-artxibo digitalizatuak dituzten beste erakunde batzuetako euskal kulturako fondoekin lotu daiteke.

Jarraian datorren taulak katalogoekin, artxiboekin (telefonoz, posta elektronikoz edo faxez), EMD kontsulterekin (Sancho el Sabio Fundazioak Vitoria-Gasteizko bere egoitzan ekoizten, erosten edo gordetzen duen euskal kulturari buruzko funts digitalen sarbide irekiko biltegia) edo OJS (Open Journal Systems) bidez (fundazioaren aldizkariaren kudeatzailea eta sarbide irekia) **lotutako web-kontsulten bilakaera** islatzen du.

Web estatistikak

Praktiketako ikasleak

2022an, Sancho el Sabio Vital Fundazioak praktiketako **6 ikasle** izan ditu:

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren eta **Euskal Herriko Unibertsitateko** Letren Fakultatearen arteko hezkuntza-lan-kidetzarako hitzarmeneko **lau pertsona**.

Madrilgo Carlos III.a Unibertsitatearen eta Sancho el Sabio Vital Fundazioaren arteko hitzarmeneko **pertsona bat**. Hitzarmen hori unibertsitate-masterreko ikasleek liburutegietan, artxiboetan eta jarraitutasun digitalean praktikatzen egiteko da.

Jarduerak

Artxiboen Nazioarteko Eguna

Sancho el Sabio Vital Fundazioak **Artxiboen Nazioarteko Eguna** ospatu du ekainaren 9an. Hainbat jarduera antolatu ditu eta egoitzara bisitak egin ditu, gure inguruko memoria historiko eta kulturalaren ikerketa, kontserbazio, babes eta zaintzaren garrantzia zabaltzen laguntzeko.

Bisitek ordu eta erdi inguruko iraupena izan dute, eta, gainera, hainbat jarduera egin dira, hala nola familia-artxiboetarako sarrera, genealogiaren eta familiaren historiaren hastapenak, paleografia, dokumentazioaren eta ikerketaren irakurketa edo eguneroko lana Fundazioan bertan.

Liburuen aurkezpenak

2022an, Sancho el Sabio Fundazioaren egoitza gai oso desberdinetako Arabako egileen bi liburu aurkezteko agertoki izan da:

‘Salburua, un año en la vida de los humedales’

José Javier Frias ingurumen-hezitzaile eta ilustratzaile naturalistaren lana. Bertan, landa-koaderno eran aztertzen ditu Arabako hiriburuko Salburuako hezeguneetan ikusitako hegaztiak, egile gasteiztarrak urteko lau urtarotetan zehar egindako bisita eta txango ornitologikoen emaitza.

Akuarelaz egindako 164 ilustraziori esker, liburuak egutegi natural batean hezeguneen bizitzako urte oso bat jasotzen du, eta balio ekologiko aparta duen paraje horren bizitza erakusten du; hegazti migratzaile askoren geldialdia, aterpea eta negualdia igarotzeko kuartela.

‘Pegados a la fiesta’

Argitalpen horretan, Vitoria-Gasteizko blusen eta nesken kuadrillek 1978tik 2019ra bitartean argitaratutako 500 pegatina inguru biltzen dira. **Rafael Resines Pradera** Sancho el Sabio Vital Fundazioko artxibozainaren lana da eta, Arabako hiriburuko gizartearen, jaien eta historia berriaren bilakaera ezagutzeko dokumentu baliagarria bezain beharrezkoa da.

Liburuak itsasgarrietan oinarritutako dokumentu-berreskurapenerako benetako proiektua da, eta eranskailuei balioa ematen die, oraintsuko historiaren erakusgarri diren aldetik, nahiz eta balio gutxiko dokumentutzat hartu, eta ez biltzeko, kontserbatzeko eta zabaltzeko modukoa.

Erakusketak

2022an zehar, profesionalen interesa ez ezik, publiko orokorrarena ere piztu zuten erakusketa bi egin dira fundazioaren klaustroak.

‘Betoño Bizia/Betoño Vivo’

Erakusketa hau irailaren amaieran aurkeztu da, eta Betoñu aldea hirigintzaren aldetik biziberritzeko 20 proposamen aurkeztu ditu. Gune hori historikoki Vitoria-Gasteizko industrialdeetako bat da eta bertan dago Sancho el Sabio Vital Fundazioa.

Aurkeztutako proiektuak **Euskadiko Diseinuko Arte eta Goi Mailako Eskolako (IDarte)** eta **Nafarroako Unibertsitateko Arkitektura Eskolako ikasleek** garatu dituzte, hiru dimentsioko formatuan, Betoñuko hirigintzaren, gizartearen eta ingurumenaren berroneratzera bideratuta. Proiektu horien helburua da haren etorkizunari buruz hausnartzea, ingurune arkitektonikoa eraldatzea proposatuz, askotariko planteamenduen bidez.

‘Betoño Vivo/ Betoño Bizia’ egoitza bitan ikusteko aukera izan da; hamar ideia Sancho el Sabio Vital Fundazioan ikusi baitira eta beste hamar IDarten.

‘Liburuak eta beste aitzakia batzuk/ Libros y otros pretextos’

Erakusketa, **Xabier Egaña** artistak Antezana-Andetxako elizako horma-pinturetan esku hartzeko proiektuarekin batera egin zituen 35 lan esperimentalez osatua, abenduan izan da ikusgai eta elementu komun bat izan du: ‘liburuak’ erabiltzea aitzakia.

Erakusketak hainbat pieza hibrido erakutsi ditu, pintura, eskultura eta collagea konbinatuz. Egaña 2009 eta 2014 artean egin zituen lan horiek, Antezana-Andetxan elizan gauzatu zuen ‘Bizitzarako pinturak’ obra muralistaren zirriborroen (2010-2012) eta exekuzioaren (2013-2017) aldi berean.

Erakusketa horren osagarri, argitaratu gabeko egile-liburu batzuk zeuden, bakarrak eta errepikaezinak, artistak bere ibilbide artistiko eta pertsonal luzean egin dituen ehundik gora libururen artean hautatuak.

Ikerketarako Unibertsitate Lehiaketa

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren Ikerketa Lehiaketako epaimahaiak aho batez erabaki du 2022ko deialdiko saria **Francisco Contreras Armentori** ematea, **‘La muerte de la escritura y el principio de la voz’** lanagatik. Masterreko eta doktoregoko unibertsitate-ikasleei zuzenduta dago lehiaketa hori, euskal gaiei buruzko ikerketa sustatzeko eta Sancho el Sabio Fundazioaren funtsak erabiltzeko. Francisco Contrerasesek 1.000 euroko saria jaso du eta bere artikulua erakundearen aldizkarian argitaratu da.

Epaimahaiak lanaren planteamendua nabarmendu du, maila akademiko nahiz ikerketa maila handikoa baita, eta Blas de Oteroren lana eta bizitzako inguruabarrak sakonki ezagutzen dituela adierazten du.

PODCAST

Sancho el Sabio

9. podcast-a: 'Euskal arte garaikidea'

Atal honek azken ehun urteetako gure lurraldeko ekoizpen artistikoa du ardatz, eta gure ondare artistiko nazioartekoena eratzten lagundu duten joera, gai eta pertsonaia nagusiak aurkezten ditu.

Isabel Mellén-ek, hasierako atalean, Arantzazuko santutegiaren eraberritzea, XX. mendearen erdialdean, tenplua euskal izaeraren sinbolo bihurtu zuten euskal artisten belaunaldi oso baten haztegi bihurtu zela aipatzen du. **Ander Gondra** Sancho el Sabio Fundazioaren funtsetan murgiltzen da, joan den mende hasierako argitalpen artistikoak berreskuratzeko. Argitalpen horiek gure lurraldean garatu ziren eztabaida artistikoen eta taldeen arrastoa ematen digute eta.

Ondorengo solasaldian, **Daniel Castillejo** artista, komisario eta ikertzaileak euskal arte garaikidearen osasun egoeraren panoramika eskaintzen du. **Jabi Soto** argazkilaritzan adituak argazkigintzaren eta artearen arteko harreman estuz hitz egiten du.

'**Berriak artxibotik**' programaren azken atalean, **Mariano Arsuaga** euskal artistari elkarrizketa bat egiten zaio. Arsuagak Sancho el Sabio Fundazioan erakutsi zuen bere lana eta erakunde honen artista-liburu bilduma handituz lagundu du.

10. podcast-a: 'Adriano VI.aren bisitaren mendeurrena'

Sancho el Sabio Vital Fundazioak bat egin du Vitoria-Gasteizko historiako gertakirik bitxienetako baten ospakizunarekin, Adriano VI.a aita santu izendatu baitzuten Kordoio Etxean ostatu hartzen ari zenean.

Isabel Mellén-ek 1522ko otsail hartan izandako gertakariak birsortzen ditu, albisteak hiribilduko errutinak aldatu zituenean, bat-batean Aita Santuaren gorte txiki bihurtu baitzen. **Ander Gondrak**, 'Artxiboko altxorak' atalean, Sancho el Sabio Fundazioaren liburutegian gordetzen diren materialetako batzuk berreskuratzen ditu, efemeride horren aurreko oroitzapenetan, 1960an, sortu ziren testuak eta katalogoak barne.

Solasaldian, oroitzapenezko ekitaldietan hitzaldi bat eman duen **Andoni Artola** EHUko Historia Modernoko irakasleari egin zaio elkarrizketa. Sakon hitz egin du Adrianori buruz, harrera egin zion Vitoria-Gasteiz errenazentista nolakoa zen imajina dezagun. Argazkigintzan aditua den **Jabi Sotorekin** batera, XVI. mendera arte bidaiatzen du garai hartan asmatutako objektu bati esker argazkigintzaren jatorria ezagutzeko. Ziur aski, Adriano VI.ak objektu hori ezagutu zuen eta: kamera iluna.

Azkenik, **Jesús Zubiagak**, Sancho el Sabio Fundazioko zuzendariak, efemerideen ospakizunaren garrantziaz hitz egiten du, eta, kasu horietan, fundazioa hiri baten bizitza oroitzeko benetako edukiontzi bihurtzen dela azaltzen du.

'Sancho el Sabio' podcast-a

'Sancho el Sabio' podcast-ak multimedia fitxategien proposamen berria dira, oro har audiokoak, eta erabiltzaileak gailu batean deskargatu eta entzun ditzake jatorrizko hedapenaren ondoren.

2022an, Sancho el Sabio Vital Fundazioak podcast-ak argitaratzen jarraitu du, bere artxibo dokumental aberatseko funtsak zabaltzen jarraitu ahal izateko. Bi izan dira urte honetan.

'Sancho el Sabio' aldizkaria

2022an, 'Sancho el Sabio: Euskal Kultura eta Ikerketa Aldizkaria' aldizkariaren 45. zenbakia argitaratu da.

1991tik, Sancho el Sabio Vital Fundazioak ikerketa aldizkari hori argitaratzen du eta lekua ematen die euskal kulturaren arlo guztiei buruzko lan originalen argitalpeni.

Paperean argitaratzen zen, orain, ordea, formatu digitalean baino ez da egiten. Kontsulta-eskaera gero eta handiagoa da, eta aldizkariaren eduki guztiak sarean digitalki eskuratuz errazten da. 45. alearen edukiak honako hauek izan ziren:

Euskal gaiei buruzko lanak

- El delito en lugar sagrado: iglesias y conventos vascos como espacios de violencia, siglos XVI-XIX. Iñaki Reguera
- Garai aldakorrak: XIX. mendeko Ipar Euskal-Herriko biztanleria landatarraren irudi orokorra. Elorri Arcocha Mendinueta
- Los intentos de Pío Baroja por ser concejal en Bera y el papel de algunos de sus compañeros de candidatura en su liberación el 23 de julio de 1936. Fernando Mikelarena Peña
- Irlanda y el País Vasco durante la Guerra Civil española. Pere Soler Paricio
- Genero berdintasuna pentsamendu historikotik lantzeko

proposamen didaktikoa Emazteen fabore. Janire Castrillo Casado, Aida Castrillo Casado

- La muerte de la escritura y el principio de la voz en Poesía e Historia, de Blas de Otero. Fran Contreras
- La imagen de la mujer y la naturaleza en la música vasca en las canciones de 'Loretzkoa' e 'Itsasoa gara'. Mainer Valdes

Arabari buruzko lanak

- El 'calvario' de Erentxun en su iconografía Jesús. María González de Zárate
- Menéndez Pelayo y la historiografía vasca, correspondencia con los académicos alaveses de la Historia. José Alberto Vallejo del Campo

Dokumentazioa eta bibliografia

- Gabriel Arestiren soneto bi 1953. Jon Kortazar

Liburuak

- Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako finantza publikoak eta Ekonomia Ituna 1929ko krisi ekonomikoaren garaian (1925-1936). Josu Hernando Pérez
- Al servicio de la causa vasca. Biografía de F. J. Landaburu (1907-1963.) José Luis de la Granja

- El contencioso vasco. Identidad, política y violencia (1643-2021). Carlos Larrinaga Rodríguez
- Dolores Ibárruri. Pasionaria. Escritos y discursos. José Antonio Pérez Pérez

Artxiboen gordailua, dohaintzak eta lagapenak

Artxiboen gordailua

Vasco-Navarro trenaren memoria

Hainbat hamarkadatan zehar, Javier Suso San Miguelek, txikitatik El Trenico izeneko Vasco-Navarro trenarekin lotura izan duenak, milaka dokumentu bildu ditu, eta aurten lau erakunderi eman dizkie dohaintza, kontserbatu eta errazago eskura daitezzen. Artxibategi horietako bat Sancho el Sabio Fundazioa da.

Dohaintza horren bitartez, Sancho el Sabio Vital Fundazioak Vasco-Navarro trenari buruz duen informazioa osatu eta aberastu egin da, eta funtsa kontsultatzeko erreferentziako artxibo bihurtu da. Orain lagatako dokumentazioa ikertzaileentzat eskuragarri dago, eta intranet baten bidez kontsulta daiteke.

Gaur egun, Vasco-Navarro Trenaren Funtsa digitalizatuta eta eskuragarri dago gure fototekan, ia 500 argazki dira guztira.

Umandi artxiboa

Umandi ezizenez ere ezaguna den Andoni Urrestarazu Landazabalen artxiboa. Andoni Urrestarazuk eta, neurri txikiagoan, Urrestarazu Landazabal familiako kideek sortutako eta metatutako dokumentazioa biltzen du.

Araian jaioa, Arabako Asparrena udalerriko kontzejuan, Arrasateko eta Vitoria-Gasteizko ikastetxeetan ikasi zuen, baina 1919ra arte ez zen euskara ikasten hasi, Madrilen Juan de la Escalera-Maidagán ezagutu zuenean.

Gerra Zibilaren hasieran, Euzko Gudarostean sartu zen, 1937an preso hartu zuten eta hiru urterako Santoñako kartzelan espetxeratu zuten. 1953an Parisen erbesteratzea erabaki zuen, eta urte batzuk geroago Baionan, aurreko urteetan Espainiatik derrigorrezko erbesteratzeak jasan ondoren. Frantzian zela erbesteko Euzko Jaurlaritzarako egin zuen lan, Euskal Kulturaren Aldeko idazkaria izan zen eta Euskaltzaindiako urgazlea. Garai hartan, euskarari eta bere irakaskuntzari buruzko hainbat artikulu argitaratu zituen Parisko eta Mexikoko Euzko Deia, Euzko Gogoa, Egi Billa, Alderdi, Herria, Euzko Gaztedi eta Caracasko Azkatuta aldizkarietan. Baionan 'Irazkintza: Euskaldunok Bat' aldizkaria sortu zuen, euskal pedagogiari buruzkoa. Franco hil ondoren, 1979an Vitoria-Gasteizera itzultzea erabaki zuen. Bertan bizi zela euskararen irakaskuntza eta euskal kultura nahiz euskara sustatzen zuten elkarteetan zuen jarduna uztartu zituen, hala nola Udaberria eta Kar-daberaz.

Hainbat lan argitaratu zituen, hala nola Bizkaierazko aditz-erak (1955) Gramática Vasca (1955, 1959 eta 1976), Aurreruntz. Porvenir, Euskal betekizunak (1977), Gentza bearrean (1985), Euzkadi'ren ebazkizuna burubidezko oñarriak (1985), Euskal Elizti (1986) edo Goi-yakintza'runtz urbiltzeko nayeon, euzkeraz egindako urrats txikiak (1993).

Laga duten funtsean euskararen irakaskuntzari buruzko dokumentazioa nabarmentzen da. Bere argitalpenekin lotutako dokumentazioaz gain. Hartzen duen epealdi kronologikoa 1902an hasten da, Andoni Urrestarazuren jaiotzaren inskripzioaren ziurtagiritik, eta 2006ra arte doa, hainbat inprimaki tarteko.

Dohaintzak eta lagapenak

2022an funtsak dohaintzan eman zituzten pertsona eta erakundeen zerrenda:

Aitzbarren elkarteak: Andoni Urrestarazu 'Umandi' funtsa
Xabier Miguel Meroño
Javier Suso: Vasco-Navarro trenaren funtsa
Ion Garcia: Caseras, Anarkosis taldea
Eduardo Martinez Laorden
Roman Berriozabal
Familia Aranegui Echeandi
Zas Kultur Espazioa
Fernando Erraldi
Jose Luis Barroso
Ignacio Orozco Yamo
Fernando Sanches
Familia De Las Heras
Juan Santos Yanguas
Mercedes López de Uralde
Beneditarren Fundazioa (Lazkao)
Ehgam (Gipuzkoa)
Luis Angel Gaintza

Sancho el Sabio Vital Fundazioak argitalpenak trukutzen ditu gainerako erakundeekin, eta artxiboen eta funts partikularren dohaintzak ere jasotzen ditu.

Lagatako dokumentazioa

Bestalde, Sancho el Sabio Vital Fundazioak bere funtsen dokumentazioa laga ohi die hala eskatzen duten erakundeek.

2022an dokumentazioa utzi zaio Artium Museoari, 'Ivan Zulueta'ren Arrebato-a' erakusketa egiteko. Ivan Zulueta, Donostia, (1943-2009) euskal zinemagilearen figura eta lana ezagutzeko proposatzen zuen erakusketa horrek.

Ingurumenarekiko konpromisoa

Energia hobetzeko jarduketa

Sancho el Sabio Vital Fundazioak, Nazio Batuen Garapen Jasangarrirako Helburuekiko (GJH) duen konpromisoaren barruan, eta, zehazki, energia eskuragarria eta ez-kutsatzailea bilatzeko 7. GJHrekiko duen konpromisoaren barruan, 2022an panel fotovoltaikoak jarri ditu Vitoria-Gasteizko Betoñu Ateko 23. zenbakiko egoitzaren estalkian.

Zehazki, autokontsumoari eta biltegitzeari lotutako pizgarrien programari lotutako proiektu bat izan da, energia-iturri berriztagarriekin, baita bizitegi-sektorean sistema termiko berriztagarriak ezartzeari lotutakoa ere, Europar Batasunak – NextGenerationEU – finantzaturako Berreskurapen, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren esparruan.

Vital Lorategia

Sancho El Sabio Vital Fundazioa Vitoria-Gasteizko karbonorik gabeko ekitaldiarako lehenengo azpiegitura berdea duen fundazioa bihurtu da. 'Vital Lorategia' GJHen aldeko jardueren eta klima-aldaketa arintzeko eta klima-aldaketara egokitzeko jardueren ondoriozko ekimena izan da, eta Vital Fundazioek egindako ekitaldien karbono-aztarna xurgatuko du.

Azpiegitura berdea – 25 pago, 25 lizar eta 40 urkiz osatutako karbono-hustubidea – Sancho el Sabio Vital Fundazioak Betoñun duen lursailean kokatu da, honako ingurumen-inpaktu hauek konpontzeko asmoz: udako hilabeteetako ur-eskasia, hormako grafitiak eta errepideetako inpaktu akustikoak, zuhaitzak landatuz minimizatuko baitira, horrela 'bero-uharte' efektua gutxituko da, hezetasuna areagotu, azaleko jariatzea minimizatu eta ingurunera biodibertsitatea erakarriko da. Ura eta landaretza sartzean, inguruneak atseginagoak bihurtzen dira, efektu biofilikoa dela-eta.

Sancho el Sabio Vital Fundazioak Vitoria-Gasteizentzat egindako oparia da 'Vital Lorategia', European Green Capital-etik 2030erako den Karbono Hiri Neutrorako igarobidean. Azpiegitura berdea, hiriarri klima-aldaketara egokitzen eta jasangarriagoa eta berritzaileagoa izaten lagunduko diona.

Ondoren, nola dagoen prozesuaren hasieran eta, ondorengo birsortzean, nola egongo den zuhaitzak heldutasunera iristen direnean

Egun nabarmenak eta bisitak

Vitoria-Gasteizko alkatearen bisita

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren egoitzak Gorka Urtaran Vitoria-Gasteizko alkatearen bisita izan du 2022an.

1955ean, Vitoria-Gasteizko Udala Caja de ahorros y Monte de Piedad de la Ciudad de Vitoria delakoaren erakunde fundatzaileen artean zegoen, eta aurrezki kutxa hori izan zen, hain zuzen ere, Sancho el Sabio erakundearen sortzailea.

Urte asko geroago, Sancho el Sabio Vital Fundazioak, alkatearen bisita honetan, denboran zeharreko ibilbide hori guztia gogoratu du, egindako lana laburbiltzen duen erakusketa dokumental txiki batean islatuta.

Gorka Urtaran Fundazioaren Betoñuko egoitzan izan da, eta ikusgai dauden hainbat dokumentu ikusteko gelditu da: eskuizkribuak, inprimaki zaharrak, aldizkariak, kartelak, argazkiak, eranskailuak, hauteskunde-programak, banderatoak, Vitoria-Gasteizetik igaro ziren bidaiarien grabatuak eta abar. Gure hirian sortu, kontserbatu eta bertatik zabalduak diren dokumentala.

Vital Fundazioen Eguna

Lehen aldiz abian jarri den ekimen berritzailea. Irailaren 30ean izan da, VITAL FUNDAZIOEN EGUNA izena eman zaio. Vital Fundazioak osatzen dituzten pertsona guztiek elkarrekin denbora tarte bat partekatu ahal izateko, elkar hobeto ezagutzeko eta ohikoa ez den plan bat eginez lotura sendoagoak ezartzeko pentsatutako jardunaldia izan da. Hainbat talde-tan antolatuta, Vital Fundazioetako kideek aurreikusitako jarduerak biak txandakatu dituzte ordutegi desberdinetan:

- Basoterapia edo basoan murgiltzea, Armentiako basoan
- Plogging-a (paseoa eta hondakinen bilketa uztartzen dituen jardura)

Jardunaldi berezi hori amaitzeko, bazkari bat egin dute Estadio Vital Fundazioaren instalazioetan, eta Jon Urresti Vital Fundazio guztietako presidentek hitz batzuk eskaini dizkie langileei

Sare Sozialei buruzko txostena

2022an, sare sozialei buruzko Gizarte Planean eutsi egin zaie markaren helburu orokorrei, helburu kualitatiboetara nahiz kuantitatiboetara. Helburuen betetze-maila neurtzeko aukera ematen duten metrikak honako hauek dira.

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren Sare Sozialei buruzko 2022ko Txostenetik honako puntu hauek nabarmendu daitezke:

1. Helburua: markaren ikusgarritasuna eta ezagutzea

Markaren ikusgarritasunaren eta ezagutzearen helburuak adierazle kuantifikagarri eta neurgarrietan zehaztu dira, Sancho el Sabio Vital Fundazioak jardura handiagoa duen sare sozialetarako: Facebook, Twitter e Instagram.

Komunitate digitala orotara nabarmen hazi da 2022an.

Komunitate digitalak erritmo onean hazten jarraitzen du. 2021ean Facebookek hazkunde oso txikia izan zuen, baina 2022an, ordea, jarraitzaile kopuruak nabarmen egin du gora. Twitterren kasuan, hazkundearen ehunekoa pixka bat jaitsi da, baina ona izaten jarraitzen du. Instagram da fundazioa gehien hazi den sare soziala, ehunekotan, baita jarraitzaile guztiak kontua hartuta ere. Horren arrazoia sare sozial horretan denbora gutxiago daramala da, eta oraindik ere hazteko tarte handia du.

2. Helburua: audientziarekiko konpromisoa sortzea

Sare sozialen kasuan, marka baten jarraitzaileen edo jarraitzaileen eta haren kontuen arteko elkarrekintza-maila izango litzateke audientziarekiko konpromisoa. 2022ko elkarrekintza guztiak apur bat jaitsi dira. 2021ean 12.580 izatetik 2022an 12.453 izatera, irismenarekiko ehunekoa, ordea, % 4 igo da, aurreko urteko % 3,3aren aldean.

Sortutako konpromisoa neurtzeko hainbat modu eta formula daude, bai argitalpenen irismenari dagokionez, bai markaren jarraitzaileei dagokienez. Sancho el Sabio Vital Fundazioaren kasuan, inpresio guztien arabera kalkulatzea erabaki da, edukia jarraitzen ez duen norbaitek ikus dezakeelako eta, aitzitik, jarraitzaile batek ez ikustea.

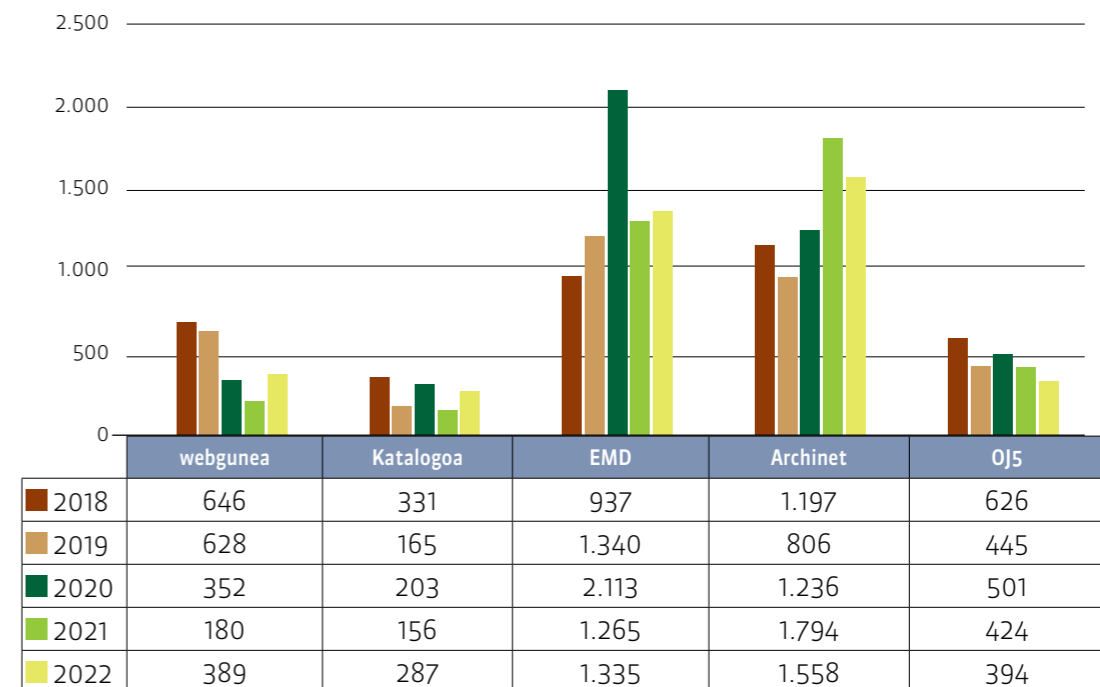
Sare sozial bakoitzean **rate engagement-a** oso ehuneko onargarrietan dago. Hazi ez bada ere, elkarreraginen kopurua 2021aren oso antzeko mailetan mantendu da, engagement ratio onari eutsiz; hau da, erakusten direnean, Sancho el Sabio Vital Fundazioaren jarraitzaileen gustuko dira argitalpenak.

- Facebook % 6,3 (batez besteko ona % 0,8 eta % 2 artean).
- Twitter % 1,56 (emaitza onak % 1 eta % 2 artean).
- Instagram, % 3,80 (tasa ona % 1 eta % 4 artean).

3. helburua: web trafikoa

Oro har, bilakaera positiboa dela esan dezakegu. Jarraian, gizarte-komunikabideetatik etorritako bisiten guztizko kopurua jasotzen duen grafikoa dago, batetik, eta bestetik horrek esan nahi duen ehunekoa

Gizarte-komunikabideetatik datozen saioak, guztira

Egun nabarmenak eta bisitak

Vitoria-Gasteizko alkatearen bisita

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren egoitzak Gorka Urtaran Vitoria-Gasteizko alkatearen bisita izan du 2022an.

1955ean, Vitoria-Gasteizko Udala Caja de ahorros y Monte de Piedad de la Ciudad de Vitoria delakoaren erakunde fundatzaileen artean zegoen, eta aurrezki kutxa hori izan zen, hain zuzen ere, Sancho el Sabio erakundearen sortzailea.

Urte asko geroago, Sancho el Sabio Vital Fundazioak, alkatearen bisita honetan, denboran zeharreko ibilbide hori guztia gogoratu du, egindako lana laburbiltzen duen erakusketa dokumental txiki batean islatuta.

Gorka Urtaran Fundazioaren Betoñuko egoitzan izan da, eta ikusgai dauden hainbat dokumentu ikusteko gelditu da: eskuizkribuak, inprimaki zaharrak, aldizkariak, kartelak, argazkiak, eranskailuak, hauteskunde-programak, banderatxoak, Vitoria-Gasteizetik igaro ziren bidaiarien grabatuak eta abar. Gure hirian sortu, kontserbatu eta bertatik zabalduak diren dokumentala.

Vital Fundazioen Eguna

Lehen aldiz abian jarri den ekimen berritzailea. Irailaren 30ean izan da, VITAL FUNDAZIOEN EGUNA izena eman zaio. Vital Fundazioak osatzen dituzten pertsona guztiek elkarrekin denbora tarte bat partekatu ahal izateko, elkar hobeto ezagutzeko eta ohikoa ez den plan bat eginez lotura sendoagoak ezartzeko pentsatutako jardunaldia izan da. Hainbat talde-tan antolatuta, Vital Fundazioetako kideek aurreikusitako jardura biak txandakatu dituzte ordutegi desberdinetan:

- Basoterapia edo basoan murgiltzea, Armentia basoan

- Plogging-a (paseoa eta hondakinen biltzea uztartzen dituen jardura)

Jardunaldi berezi hori amaitzeko, bazkari bat egin dute Estadio Vital Fundazioaren instalazioetan, eta Jon Urresti Vital Fundazio guztietako presidentek hitz batzuk eskaini dizkie langileei

Sare Sozialei buruzko txostena

2022an, sare sozialei buruzko Gizarte Planean eutsi egin zaie maila tiboiei. Helburuen betetze-maila neurtzeko aukera ematen duten

Sancho el Sabio Vital Fundazioaren Sare Sozialei buruzko 2022ko

1. Helburua: markaren ikusgarritasuna eta ezagutzea

Markaren ikusgarritasunaren eta ezagutzearen helburuak adierazteko, Sancho el Sabio Vital Fundazioak jardura handiagoa duen sare sozialetan

Komunitate digitala orotara nabarmen hazi da 2022an.

Komunitate digitalak erritmo onean hazten jarraitzen du. 2021eko ordea, jarraitzaile kopuruak nabarmen egin du gora. Twitterren jarraitzaileak izaten jarraitzen du. Instagram da fundazioa gehien hazi den sare soziala. Horren arrazoia sare sozial horretan denbora gutxiago daraman da, eta oraindik ere hazteko tarte handia du.

2. Helburua: audientziarekiko konpromisoa sortzea

Sare sozialen kasuan, marka baten jarraitzaileen edo jarraitzaileen eta haren kontuen arteko elkarrekintza-maila izango litzateke audientziarekiko konpromisoa. 2022ko elkarrekintza guztiak apur bat jaitsi dira. 2021ean 12.580 izatetik 2022an 12.453 izatera, irismenarekiko ehuneko, ordea, % 4 igo da, aurreko urteko % 3,3aren aldean.

Sortutako konpromisoa neurtzeko hainbat modu eta formula daude, bai argitalpenen irismenari dagokionez, bai markaren jarraitzaileei dagokienez. Sancho el Sabio Vital Fundazioaren kasuan, inpresio guztien arabera kalkulatzea erabaki da, edukia jarraitzen ez duen norbaitek ikus dezakeelako eta, aitzitik, jarraitzaile batek ez ikustea.

Sare sozial bakoitzean **rate engagement-a** oso ehuneko onargarrietan dago. Hazi ez bada ere, elkarreraginen kopurua 2021aren oso antzeko mailetan mantendu da, engagement ratio onari eutsiz; hau da, erakusten direnean, Sancho el Sabio Vital Fundazioaren jarraitzaileen gustuko dira argitalpenak.

- Facebook % 6,3 (batez besteko ona % 0,8 eta % 2 artean).
- Twitter % 1,56 (emaitza onak % 1 eta % 2 artean).
- Instagram, % 3,80 (tasa ona % 1 eta % 4 artean).

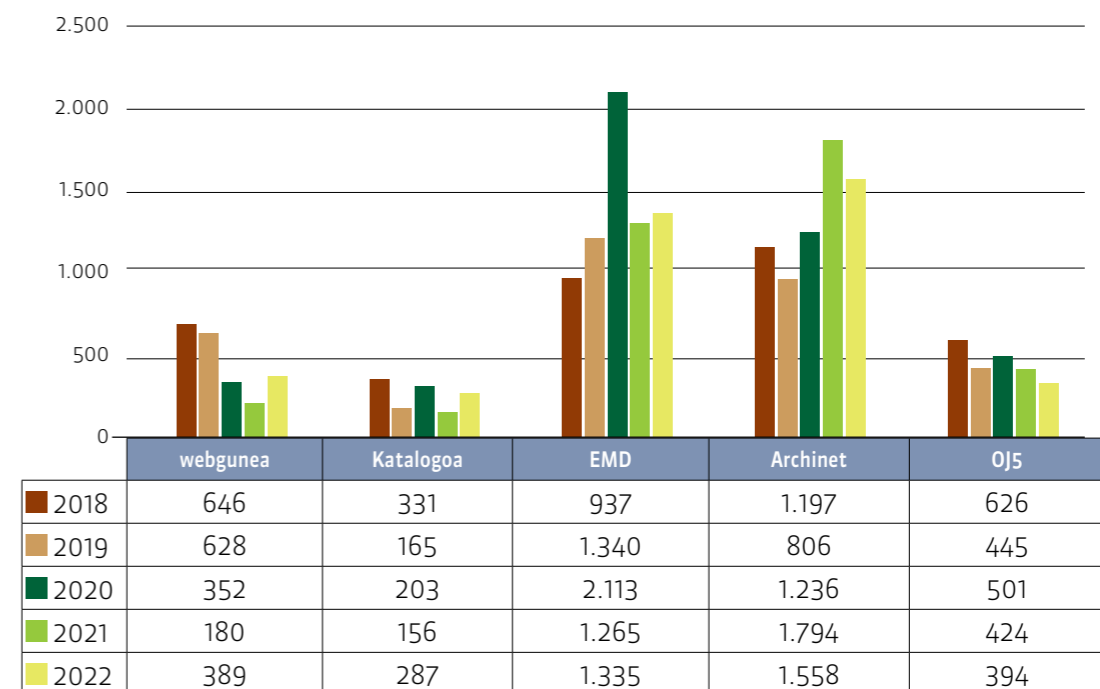
3. helburua: web trafikoa

Oro har, bilakaera positiboa dela esan dezakegu. Jarraian, gizarte-komunikabideetatik etorritako bisiten guztizko kopurua jasotzen duen grafikoa dago, batetik, eta bestetik horrek esan nahi duen ehuneko

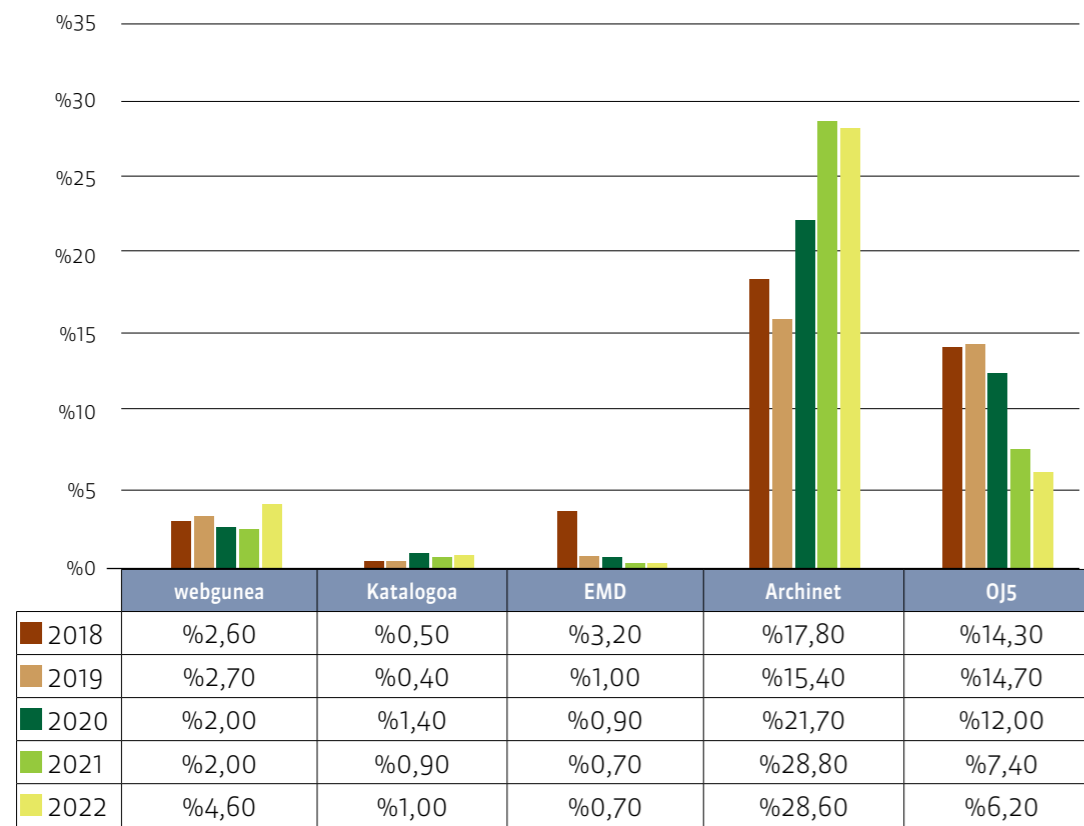
Datu garrantzitsuak

- Komunitatearen % 21eko hazkundea sare sozialetan
- % 4ko engagement-a (% 1etik % 5era bitarteko batez besteko ona kontuan hartuta)
- Webgunera egindako bisiten % 4 sare sozialetatik datoz; 2021ean, berriz, % 3 izan ziren.

Gizarte-komunikabideetatik datozen saioak, guztira

Gizarte-komunikabideetatik datozen saioen %

Google Analytics-en emaitzak hauek dira:

- Sancho el Sabio Vital Fundazioaren webgunea
8.507 saio eta 2 minutu eta 46 segundoko batez besteko iraupena
Ikusitako orrialde kopurua: 16.663 eta batez beste 1,96 orrialde saio bakoitzeko
Erabiltzaileak: 2.435, % 65,42ko errebote-portzentajearekin
- SSF katalogoa
29.596 saio eta 8 minutu eta 13 segundoko batez besteko iraupena
Ikusitako orrialde kopurua: 219.520 eta batez beste 7,42 orrialde saio bakoitzeko
Erabiltzaileak: 15.133, % 37,07ko errebote-portzentajearekin
- EMD
183.417 saio eta 55 segundoko batez besteko iraupena
Ikusitako orrialde kopurua: 192.200 eta batez beste 1,05 orrialde saio bakoitzeko
Erabiltzaileak: 147.506, % 16,76ko errebote-portzentajearekin
- Archinet
5.455 saio eta 8 minutu eta 30 segundoko batez besteko iraupena
Ikusitako orrialde kopurua: 83.733 eta batez beste 15,35 orrialde saio bakoitzeko
Erabiltzaileak: 3.429, % 49,88ko errebote-portzentajearekin
- OJS
6.351 saio eta minutu 1 eta 28 segundoko batez besteko iraupena
Ikusitako orrialde kopurua: 14.265 eta batez beste 2,25 orrialde saio bakoitzeko
Erabiltzaileak: 4.557, % 49,47ko errebote-portzentajearekin

